

פרפראות

פאר

פרשת תזריע מצורע תשפ"ג

מה בין העתיד

עדיין לחכם

הרואה

את הנוכד

ביאור העקידה

פרפראות פאר

מה בין העתיד עדיין לחכם הרואה את הנולד ביאור העקידה אות א'

מפתח תזריע מצורע תשפ"ג

כג, ביאור במ"ש במצורע עץ ארז שני תולעת
ומים חיים
כד, ביאור הקושיות ע"י מעשה שהיה
כה, ביאור הכתוב והנה נרפא נגע הצרעת מן
הצרוע
כו, ביאור הכתוב והנה לא הפך הנגע את עינו
ע"ד ספר יצירה
כז, איך ניתן לזכות בחיים בזכות שמירת
הלשון
כח, מה התכוון ר' ינאי במ"ש ולא הייתי
יודע כמה הוא פשוט
כט, לשון הרע מביא צרעת והעניות שקולה
כצרעת

א, מה בין העתיד עדיין לחכם הרואה את הנולד ביאור העקידה

ביאור העקידה בפרשת תזריע מה בין העתיד עדיין
לחכם הרואה את הנולד

איתא במשנה (מסכת אבות פרק ב משנה ט) אמר
להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה
האדם רבי שמעון אומר הרואה את הנולד,

תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לב עמוד א
איזוהי חכם - הרואה את הנולד.

לכאורה יש לעיין, אם העתיד עדיין, למה יש
לחכם לראות את הנולד, הרי זה סותר את
העתיד עדיין

עקידת יצחק פרשת תזריע (ויקרא שער סא)
ולזה אמרו שהראוי והמחוייב לאדם שיראה
את הנולד, וזה, שבבוא עליו תוקף תאותו מכל
חטאת האדם אשר יחטא, מתגבורת אחת
מהליחות כאשר אמרנו, יראה מה שנוולד לו
ממלאות רצונו, להווה עברה וזעם, וצרה
לעתיד, ובזה יפרוש מן העבירה. וכמו שאמר
(אבות פ"ב) הוי מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה.
עכ"ל העקידה,

בספר יוסף אומץ להחיד"א, (חלק ב פרק
הביטחון)

א, ביאור העקידה בהרואה את הנולד ומה
בין העתיד עדיין
ב, על מה ומתי נתווסף ה' בשמו של יוסף
הצדיק
ג, ומכוון לכתוב ויוסף ישית ידו על עיניך
ד, מה בא לרבות אנכי אעלך "גם" עלה
ה, הלימוד מהכתוב אדם כי יהיה ובשר כי
יהיה
ו, מה ששמעתי מהחסיד הישיש ר' משה בויס
לבאר תקוות אנוש רמה
ז, מובטח אני שאין זה בתוך ביתי מכוון
לטמא טמא יקרא עולת אהרן
ח, במה מתנצלים פושעי ישראל על פשעיהם
ט, בזכר שמחים יותר כי לא יהיה לו צער
לידה מהרש"א
י, כמה טוב נגרם לאדם ע"י ששמחים בו וח"ו
בהיפך
יא, עניני מילה
האם הברית נעשה בשביל אליהו הנביא
דאמרינן הנה שלך לפניך
יב, ביאור נאה למה "אמרתך" קאי אברית
מילה
יג, לפי"ז י"ל טעם נאה לכך שאומרים שמע
ישראל קודם המילה
יד, ביאור נוסף לכך ש"אמרתך" קאי
אמילה
טו, ארבעה שיטות בביאור אשר קידש ידיד
ידיד מבטן מי הוא הידיד
טז, על כן בשכר זאת איך אפשר לבקש שכר
על קיום מצוה
יז, ביאור במ"ש קיים הילד הזה, ויקרא שמו
בישראל, וכשם שנכנס לברית
יח, בצאצאיו חתם באות ברית קודש נרמזים
ממנהגי הברית
יט, בעת בכיית התינוק בזמן המילה יש
לכוין מאוד, מבעל הכלי יקר
כ, איך כלל בברכת אבי הילד מיום השמיני
ירצה דמו
כא, מי הוא בעל ברית המילה, אשר שש
לעשות צדק, ומהו ומשכורתו כפולה
כב, ביאור במה שמברכים להכניסו בבריתו
של א"א בעתו ובזמנו פרשת מצורע

ג, ומכוון לכתוב ויוסף ישית ידו על עיניך

כתיב (בראשית פרק מו פסוק ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך:

איתא במדרש ילקוט שמעוני (תהלים רמז תתל"א)

עדות ביהוסף שמו. אמר ר' חייא בר אבא בשעה שא"ל פרעה ובלעדך לא ירים איש את ידו, אמרו אצטגנינן לפרעה עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמליכהו עלינו א"ל גווני מלכות אני רואה בו, אמר ליה אם כן ספר עמו בשבעים לשון, באותה שעה בא גבריאל ולמדו שבעים לשון ולא הוה גמיר עד שהוסיף לו אות א' משמו של הקדוש ברוך הוא שנא' עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע. **הפסוק הזה מתחיל בע' ומסיים בע' על ע' לשון שלמדו, מבואר, שיוסף זכה לגדולה מצדו של פרעה כשבא מלאך ולמדו שבעים לשון, וע"ד המדרש הוא על שפסוק זה מתחיל בע' ומסיים בעין,**

בזה יש לכווין, שהכתוב (בראשית פרק מו פסוק ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך, המבשר על גדולתו של יוסף, מרמז **לשתי העינין, ויוסף ישית ידו, כלומר הוא יזכה לגדולה,** (כדאיתא בסוטה י"ג) **על עיניך, הם שתי העינין,**

ד, מה בא לרבות אנכי אעלך "גם" עלה

מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" **פירש רש"י ואנכי אעלך - הבטיחו להיות נקבר בארץ, יש לעיין, אכין וגמין רבויין הן, א"כ מה בא לרבות "גם" עלה,**

יש לבאר ע"ד הא דאיתא בגמרא (סוטה דף לו עמוד ב) באותה שעה בא גבריאל ולמדו שבעים לשון, ולא הוה גמיר עד שהוסיף לו אות א' משמו של הקדוש ברוך הוא, שנא' עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע. ולמחר, כל לישנא דאישתעי פרעה בהדיה אהדר ליה. אישתעי איהו בלשון הקדש, לא הוה קא ידע מאי הוה אמר, א"ל: אגמרי, אגמריה ולא גמר, אמר ליה, אישתבע לי דלא מגלית, אישתבע לו. כי א"ל (בראשית נ ה) אבי השביעני לאמור, א"ל: זיל איתשיל אשבועתך, אמר ליה: ואיתשילי נמי אדידך, ואף על גב דלא נחא ליה, א"ל, (בראשית נ ו) עלה וקבור את אביך

כתב, אכתוב עוד צרי ליגון מחלת לב תוחלת ממושכה, על ידי מיעוט הביטחון, והיא מליצה לחזק לב האדם שיבטח בלב שלם באלוקיו, ולא יצטער כלל על מה ששיגיגהו בענייני העולם הזה. וזאת היא המליצה, (נראה שמקורה בספר העקרים) אנוש מה תדאג ותעיין, העבר אין, והעתיד עדיין, וההווה כהרף עין, אם כן דאגה מנין, וזה פירוש המליצה, העבר אין, ולמה תצטער עליו, הלא מה שעבר עבר ולא תוכל לשנות מה שכבר נעשה, והעתיד עדיין, רצונו לומר עתיד לבוא ולמה תצטער עליו, הלא ישועת ה' כהרף עין, וההווה כהרף עין, רצונו לומר, ההווה אין זמנו אלא כרגע, ואם כן למה תצטער על דבר שאינו אלא כרגע. ורצונו לומר, אף אם זמן צערך ויגונך ארוך הלא כל רגע ורגע זמן בפני עצמו, ואפשר שאחרי כלות הרגע ישתנה ענינו כמו שפירשתי העתיד עדיין, אתה בן אדם, כתוב זאת המליצה על לוח ליבך ואז תפיק דאגותיך. עכ"ל החיד"א, מבואר, כי הרואה את הנולד, הוא בעניין עוון, והעתיד עדיין הוא לעניין הבטחון

ב, על מה ומתי נתווסף ה' בשמו של יוסף הצדיק

איתא בגמרא (סוטה דף לו עמוד ב) יוסף שקידש שם שמים בסתר - הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים.

איתא בגמרא (סוטה דף לו עמוד ב) **בשעה שאמר לו פרעה ליוסף:** ובלעדך לא ירים איש את ידו וגו', אמרו אצטגנינן פרעה: עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו? אמר להן: גווני מלכות אני רואה בו: אמרו לו: א"כ, **יהא יודע בשבעים לשון, בא גבריאל ולימדו שבעים לשון, לא הוה קגמר, הוסיף לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא ולמד, שנאמר, (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע.**

א"כ מתי הוסיפו ליוסף את משמו של הקב"ה,

ביאר המהרש"א ד"ה בא גבריאל ולימדו כו'. והא ודאי הא דזכה יוסף לתוספות ה' היה, בעבור שקידש ש"ש בסתר כדלעיל, אלא דהכא קאמר ע"י שקידש שם שמים בסתר וכבש יצרו זכה בשעה הצריכה לו להוסיף לו ה' משמו של הקדוש ברוך הוא כדי שידע בע' לשון, ושעל ידי זה יעלה לגדולה, ולולי שכבש יצרו באשת פוטיפר לא היה זוכה לכל זה,

ו, מה ששמעתי מהחסיד הישיש ר' משה בויס לבאר תקוות אנוש רמה

איתא משנה (מסכת אבות פרק ד משנה ד) שתקות אנוש רמה. המילה **שתקות** מבואר בשתי אופנים, משורש קוה והוא **תקוה**, או משורש קו, והוא **מדה**, ע"ד קו לקו, עיין בתויו"ט על המשנה באבות באריכות דבריו, וכך היה מפרש, **שתקות אנוש**, כלומר, מי מקווה לבוא האנוש, היא הרמה השולטת באדם אחר מותו, מלבד אלה שלא שלטה בהם רמה, (בבא בתרא י"ז) וזהו תקוות אנוש רמה.

ז, מובטח אני שאין זה בתוך ביתי מכוון לטמא טמא יקרא עולת אהרן

כתיב (תזריע ויקרא פרק יג פסוק מ"ה) "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא"

איתא בגמרא (ברכות ס ע"א) **מעשה** בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע **קול צוחה** בעיר, אמר, **מובטח אני שאין זה בתוך ביתי**.

בספר **עולת אהרון**, שנתחבר ע"י קדמון ממדינת פולין ה"ה הר"ר **אהרון זעליג בן הר"ר יואל פייביש**, והודפס בשנת תצ"ג,

כתב, וצריך ביאור, במה היה הלל מובטח,

דאין לומר דעל שהיה צדיק בזה היה מובטח, זהו וודאי אינו דלא יתכן שצדיק כמו הלל יאמר לעין כל שהוא צדיק, דיהללך זר ולא פ"ך כתיב, (משלי כ"ז ב'),

ועוד קשה במה שאמר ושמע קול צווחה זהו כפול לכאורה דהיינו **קול** והיינו **צווחה**, ולמה לי לתרווייהו,

ביאור העולת אהרון "צווחה" הוא טמא טמא יקרא

כתב בעולת אהרון, ונלענ"ד, עפ"י הא דאיתא (ברכות י"ז ע"ב) **כתיב** (תהלים קמ"ד י"ד) "אלופינו מסבלים אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו", **ואין צוחה** - שלא תהא סיעתנו כסיעתו של אלישע שיצא ממנו גחזי,

כתבו התוספות (ד"ה צוחה זה גחזי), שהיה מצורע **וכתיב ביה** (ויקרא י"ג מ"ה) "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא" **טמא טמא יקרא היינו צוחה**. עכ"ל התוספות,

יש לפרש "גם" הכוונה, הקב"ה הבטיח ליעקב להיקבר בארץ, אך פרעה לא הווה נוחא ליה שיוסף יעלה לקבורו, וע"ז כתיב **גם לרבות**, "עלה" כלומר שפרעה אמר "עלה" וקבור את אביך, וזהו **הגם לרבות**, וזהו ואנכי אעלך **גם עלה**,

ה, הלימוד מהכתוב אדם כי יהיה ובשר כי יהיה

כתיב (ויקרא פרק יג) (ב) **אדם** כי יהיה בעור בשרו, (ט) נגע צרעת כי תהיה **באדם** (יח) **ובשר** כי יהיה בו בערו שחין ונרפא:

איתא בגמרא (סוטה דף ה עמוד א) אמר חזקיה: אין תפלתו של אדם נשמעת א"כ משים לבו **כבשר, בשר** כתיב ביה ונרפא, **אדם** לא כתיב ביה ונרפא.

פירש רש"י בשר כתיב ביה ונרפא - **ובשר** כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא, **אדם** כי יהיה בעור בשרו, נגע צרעת כי תהיה **באדם**, לא כתיב בחד מינייהו ונרפא, לפי דרכך אתה למד שמי שהוא רך ועניו **כבשר** קרוב להתרפאות מיסורין הבאין עליו, אבל מי שהוא קשה **כאדמה** אין רפואה למכותיו, עכ"ל רש"י,

מבואר כי מזה הפסוק, נלמד גם תפילה, כיצד, וגם למדת הגאווה, כדלהלן,

איתא בגמרא (סוטה דף ה עמוד א)

א"ר יוחנן: **אד"ם** - א"פר, ד"ם, מ"רה, **בש"ר** - ב"ושה, ס"רוחה, ר"מה,

פירש רש"י, אדם - למה נקרא שמו אדם שהוא **אפר דם מרה** - כלומר **כולו הבל לכך אל יתגאה**, מרה היא ליחלוחית, מרה היוצאה מן המרירה שבכבד ומתגברת באדם, הכל לפי החדשים ושינוי העתים ולפי המאכל שאוכל ועל ידיה באין חליים ונגעים ומכאובות, יש שקורין בדברי הרופאים מרירה שחורה, ויש שקורין מרירה אדומה,

איתא במשנה (מסכת אבות פרק ד משנה ד) רבי לויטס איש יבנה אומר **מאד מאד** הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה.

יש לומר כי התנא במשנה, מכוון להא דאמרינן בגמרא, **אד"ם** - א"פר, ד"ם, מ"רה, ולכן כפל **מאד מאד**, כי האותיות **מאד הם אדם**, וגם שתקות אנוש רמה. **מכוון לבש"ר** - ב"ושה, ס"רוחה, ר"מה,

והנה זהו נודע דעל גסות רוח נגעים באים כמ"ש (ערכין ט"ז ע"א), וגם זהו נודע דבית הלל היו ענוים ביותר, כמ"ש ב (עירובין י"ג ע"ב),

ובזה א"ש דזה שאמר שהלל בא בדרך ושמע קול צווחה, היינו קול של צווחה, דהיינו של מצורע דכתיב טמא טמא יקרא והיינו צווחה, ואמר הלל מובטח אני שאין זה בתוך ביתי, שבית הלל היו ענוים ביותר, ובוודאי לא יבוא עליהם צרעת, כנ"ל. עכ"ל בספר עולת אהרן.

ח, במה מתנצלים פושעי ישראל על פשעיהם

בהשתחוייתי בית רמון יסלח ידוד לעבדך

כתיב (הפטרת תזריע מלכים ב' פרק ה') ונעמן שר צבא מלך ארם, היה גבור חיל מצרע וכו', (וכאשר אלישע הנביא ריפא אותו מצרעתו),

ויאמר נעמן, לא יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים, כי אם לה', לדבר הזה יסלח ה' לעבדך, בבוא אדני (מלך ארם) בית רמון להשתחות שמה, והוא נשען על ידי, והשתחוייתי בית רמון, (בעל כרחי בהשתחוייתי אדוני, מלך ארם), בהשתחוייתי בית רמון יסלח ידוד לעבדך בדבר הזה,

פירוש הדבר, מכיוון ולא היה בכונתי להשתחות לבית רמון בזדון, אלא בעל כרחי, כאשר אדוני נשען על ידי, ולכן יסלח ה' לעבדך,

איתא בגמרא (עירובין י"ט ועוד) פושעי ישראל מליאין מצות כרמון, שנאמר כפלח הרמון רקתך, ואמר רבי שמעון בן לקיש אל תיקרי רקתך אלא ריקתך שאפילו ריקנין שבך מליאין מצות כרמון,

ולמה השוים חז"ל לרמון, אפשר לפרש, עפ"י הפסוקים דלעיל, כי יש בידם התנצלות, כמו שהיה לנעמן, בבית רמון, שלא השתחוה מרצונו לע"ז בבית רמון, אלא מחמת שהיה משועבד למלך ארם, והוא נשען על ידו, כך יכולין פושעי ישראל להתנצל שלא מרצונם עשו מה שעשו, אלא שהיו משועבדים ליצר הרע, וזהו פושעי ישראל מליאין מצות, כמו ברמון.

ט, בזכר שמחים יותר כי לא יהיה לו צער לידה מהרש"א

כתיב (ויקרא י"ב ב') "דבר אל בני ישראל לאמר, אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים", "ואם נקבה תלד, וטמאה שבעת ימים",

איתא בגמרא (נדה ל"א ע"ב), מפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר, זכר שהכל שמחים בו מתחרטת משבועתה

לשבעה ימים, נקבה שהכל עצבים בה מתחרטת לארבעה עשר, ע"כ,

כתב המהרש"א (נדה ל"א ע"ב), זכר שהכל שמחים בו לשבעה, יש לפרש, כיון שקללת האשה הוא צער לידה, כמ"ש בעצב תלדי בנים,

לפיכך, בנוולד זכר הכל שמחים שלא יהיה לו זה הצער ומתחרטת לשבעה, נקבה שהכל עצבים, שיהיה גם לה צער לידה מתחרטת ל"ד, ודו"ק, עכ"ל המהרש"א.

י, כמה טוב נגרם לאדם ע"י ששמחים בו וח"ו בהיפך

כתיב (ויקרא י"ב) דבר אל בני ישראל לאמר, אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים, ואם נקבה תלד, וטמאה שבעת ימים,

איתא בגמרא (נדה ל"א ע"ב) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן, אמר להן בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת, לפיכך אמרה תורה תביא קרבן, ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר, זכר שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה, נקבה שהכל עצבים בה מתחרטת לארבעה עשר, ע"כ,

יש לנו ללמוד מכאן, מה גודל ההשפעה שיש על אדם ששמחים בו, עד שהתורה מעידה, שכאשר שמחים בו, גורם הדבר שמתחרטת לשבעה, צא ולמד כמה נזק נגרם לאדם, כאשר מזלזלים בו.

יא, עניני מילה

האם הברית נעשה בשביל אליהו הנביא דאמרינן הנה שלך לפניך

ואפשר, דלכך אומרים שמע ישראל, קודם שאומרים אליהו מלאך הברית, הנה שלך לפניך, כדי לקבל עומ"ש, ולחזור בתשובה.

יב, ביאור נאה למה "אמרתך" קאי אברית מילה

איתא בגמרא (שבת ק"ל ע"א), תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב (תהלים קי"ט קס"ב) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", עדיין עושין אותה בשמחה, פירש רש"י "אמרתך" אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, והיא מילה, שישראל עושין וששים עליה, עיין מהרש"א בביאורו,

יש לבאר ביאור נאה בלשון אמרתך דקאי אמילה,

איתא בגמרא (חגיגה ג' ע"א), כתיב (דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם,

אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ע"כ,

פירוש רב האי גאון מהו חטיבה אחת בעולם

בספר הערוך, בשם רב האי גאון, (ערך אמר, מובא עה"ג בתחתית העמוד חגיגה ג' ע"א), פירוש, "חטיבה", ציור אחד בעולם, כלומר דבר הניכר שאין כמותו, עכ"ל הערוך,

מבואר, כי ציור אחד בעולם ודבר הניכר שאין כמותו, שעשה הקב"ה לישראל, שיהיו ניכרים הוא רק ע"י המילה,

מבואר, כי הלשון את ה' האמרת, וה' האמירך, הוא חטיבה אחת, והוא ציור מיוחד שע"י המילה, כפירוש רב האי גאון,

לפי"ז מתפרש כמין חומר

הכתוב "שש אנכי על "אמרתך" שאמרו חז"ל דקאי אמילה, שהוא מלשון האמרת והאמירך, שהוא, ציור מיוחד. כפירושו של רב האי גאון.

ביאור ע"ד הבני יששכר

יש להבין, הא דאמרינן קודם הברית, אליהו מלאך הברית הנה שלך לפניך, מהו הנה שלך, האם הברית נעשה בשביל אליהו הנביא, הברית נעשה כי כך צוה לנו השי"ת,

בספר אגרא דפרקא מבעל הבני יששכר (אות קמ"ו), כתב וז"ל, נאמר לי משם קדוש ישראל, ה"ה הרב הקדוש מוה"ר שלמה מקארלין זצלה"ה הי"ד,

שאמר בשם המדרש, בשעה שאמר הקב"ה לאליהו, שיצטרך להיות בכל ברית מילה שבישראל, אמר אליהו, אתה ידעת שאני מקנא לשמך ית', הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה, לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו השי"ת שיכפר להבעל ברית, ואז יהיה ריקן מעבירות,

והשיב עוד, אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם להמוהל,

השיב עוד, אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל, כן שמעתי שיצאו הדברים מפי הקדוש הנ"ל, כתב עוד הבני יששכר עוד, נ"ל שזה מה שמרומז בפינחס הוא אליהו,

כתיב (במדבר כ"ה י"ג), "תחת אשר קנא לאלקינו, וכפר על בני ישראל",

כי הואיל ומדתו קנאה, והוצרך להיות אצל כל ברית, ולא יוכל לסבול, ע"י קנאותו גורם

הכפרה לישראל, כי הוצרך השי"ת להבטיחו כנ"ל, עכ"ל הבני יששכר.

ביאור במ"ש לאליהו הנביא הנה שלך לפניך

לפי זה אפשר לומר כיון שאליהו הנביא, שבא בכל ברית, ומשום קנאתו לוקח את עונותיהם של הבעל ברית, המוהל, והקהל,

בזה מובן, הא דאמרינן אליהו מלאך הברית, הנה שלך לפניך שאומרים קודם הברית, מכיון ובאת ליקח עונותיהם של הקהל, הרי "שלך" לפניך, כלומר עונותיהם של הקהל, שבאת ליקח מהם, ולכפר עליהם. הרי הם לפניך,

יג, לפי"ז י"ל טעם נאה לכך שאומרים שמע ישראל קודם המילה

איתא בגמרא, (חגיגה ג' ע"א) את ה' האמרת היום וה' האמירך היום, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם,

אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב **שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ,

לפי מה שנתבאר כי חטיבה אחת הוא ציור מיוחד וקאי אמילה, ואמרו חז"ל **אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם**, דכתיב **"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד"**, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ,

לפי"ז מבואר, דקודם שעושים התינוק **חטיבה אחת**, פירוש ציור מיוחד, שזו המילה, אנו עושים להקב"ה **חטיבה אחת**, ואומרים **שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד**, וזה טעם למה שאומרים **שמע ישראל קודם המילה**.

יד, ביאור נוסף לכך ש"אמרתך" קאי אמילה

איתא במדרש (תנחומא תזריע פרק ה'), מעשה ששאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא, איזו מעשים נאים של הקב"ה או של ב"ן, א"ל של ב"ן נאים.

א"ל טורנוסרופוס, למה אתם מולין, א"ל ר' עקיבא, אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתני ואמרתני לך שמעשה בני אדם נאים משל הקב"ה,

הביא לו ר"ע שבלים וגלוסקאות, א"ל אלו מעשה הקב"ה, ואלו מעשה ידי אדם, א"ל ר' עקיבא, אין אלו נאים יותר מן השבלים,

א"ל טורנוסרופוס אם הוא חפץ במילה למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו, א"ל ר"ע לפי שלא נתן הקב"ה את המצות לישראל אלא **לצרף אותם בהם**, ולכך אמר דוד (תהלים י"ח) **אמרת ה' צרופה**, ע"כ לשון המדרש,

מבואר, דאמרת ה' צרופה, קאי אמילה, כמ"ש במדרש, שלא נתן הקב"ה את המצות לישראל אלא **לצרף אותם בהם**, ולכך אמר דוד (תהלים י"ח) **אמרת ה' צרופה**,

לפי"ז מבואר, הא דאיתא בגמרא (שבת ק"ל ע"א), תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון **מילה**, דכתיב שש אנכי על **אמרתך**, דהלשון **אמרתך** קאי אמילה, כמ"ש אמרת ה' צרופה.

טו, ארבעה שיטות בביאור אשר קידש ידיו ידיו מבטן מי הוא הידיו

איתא בגמרא, (שבת קל"ז ע"ב), המברך אומר, אשר קידש ידיו מבטן וכו',

שיטת רש"י ידיו הוא יצחק

רש"י (שבת קל"ז ע"ב ד"ה מבטן), מפרש, כי **ידיו** הכוונה **ליצחק** אבינו, דקודם שנולד יצחק, נתיחד למצוה זו, דכתיב (בראשית י"ז י"ט) אבל שרה אשתך יולדת וגו' והקמותי את בריתי אתו היינו **מילה**.

שיטת תוספות ידיו הוא אברהם

תוס' (שבת קל"ז ע"ב ד"ה ידיו), מפרש, כי **ידיו** הכוונה **לאברהם** אבינו שנקרא **ידיו**, כדרשת חז"ל (מנחות נ"ג ע"ב) שנאמר (ירמיה י"א ט"ו) **"מה לידידי בבית"**, זה אברהם,

שיטת רב שרירא גאון ידיו זה יעקב

בתשובת הגאונים (מובא בערוך, ערך ידיו) מפרש רב **שרירא גאון**, כי הכוונה **ליעקב** אבינו, כי יעקב אבינו הוא היחיד שכבר במעי אמו התורה מעידה עליו שהוא קדוש, ועוד, שחתימת כל צאצאיו באות ברית **קודש**, לא תמצא זה לא באברהם ולא ביצחק אלא **ביעקב**,

שיטת המהרש"א ידיו זה כלל ישראל

מהרש"א (שבת דף קל"ז עמוד ב' בד"ה אשר קדש ידיו כו'). מפרש **דאכלל ישראל** אמר אשר קדש **ידיו**, שקראן הכתוב **ידיו** כדכתיב (ירמיה י"א ט"ו) מה **לידידי** בביתי ופירש"י **לפי פשוטו** בספר ירמיה, **ידידי - עם סגולתי**,

יש לומר כי הדעות השונות אינם חלוקים

שאין בו דבר עבירה, והיינו למען בריתו אשר שם כו' ודו"ק, ע"כ דברי המהרש"א,

מבואר בדברי המהרש"א, כי אין כאן בקשת שכר בעולם הזה, אלא לאחר מיתה,

ביאור הדבר במשך חכמה

במשך חכמה מתרץ, דאיתא במדרש (רבה דברים פרשה ג פסקה ה), עה"פ (דברים פרק ז י"ג) "וברך פרי בטנך ופרי אדמתך", מה פרי אדמתך צריכים עישור אף פרי בטנך צריכים עישור וזו המילה, ע"כ,

במשך חכמה (דברים כח פסוק ד) כתב מכיון דבמעשר שרי לנסויי ולבקש שכר כמו שאמרו בחנוני נא, (עיין פ"ק דתענית דף ט), לכן תקנו בברכה על המילה לבקש שכר עליה. משום שמילה נקרא מעשר כדאיתא במדרש עכ"ל.

יז, ביאור במ"ש קיים הילד הזה, ויקרא שמו בישראל, וכשם שנכנס לברית

יש לבאר הסמיכות במ"ש אלוקינו ואלוקי אבותינו קיים הילד הזה לאביו ולאמו, אל מה שאומרים ויקרא שמו בישראל, ויש להקדים ביאור מה שעונים הקהל,

כשם שנכנס לברית כן ייכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים,

כידוע כי שם האדם גורם למאורעותיו, וכאשר אדם ר"ל נחלה יש ומוסיפים לו שם על שמו הקיים,

ועל זה אנו מיחלים כאשר ניתן לו שמו בברית המילה, שכשם שנכנס לברית, כלומר, שבאותו שם שקיבל בזמן הברית באותו שם יישאר לתמיד, ושלא יצטרכו ח"ו להוסיף לו

שם, וזהו "כשם שנכנס לברית כן ייכנס לתורה ולחופה"

ובכך יש לבאר הסמיכות במ"ש אלוקינו ואלוקי אבותינו קיים הילד הזה לאביו ולאמו, אל מה שאומרים ויקרא שמו בישראל, פירוש, שמתפללים שיתקיים הילד הזה לתמיד, בשמו שעכשו נותנים לו, וזהו הסמיכות, קיים הילד הזה, ויקרא שמו בישראל.

אפשר לומר, כי אלה הדיעות אינם חלוקים, אלא כל אחד מסביר את אחד משלשת המילים, קידש, ידיד, מבטן, שאומר המברך ואין מחלוקת בדבר,

"קידש", בתשובת הגאונים פירש, המילה קידש, שהכוונה ליעקב אבינו, כמבואר לעיל,

"ידיד", תוספות מפרש המילה ידיד, שזה אברהם אבינו, עפ"י הדרש שדרש המדרש, על הפסוק "מה לידידי בביתי", זה אברהם, "ידיד", המהרש"א מפרש המילה, ידיד, שהם כלל ישראל, כפירש"י לפי פשוטו של מקרא "מה לידידי בביתי", שהם עם סגולתי,

"מבטן", רש"י מבאר המילה, מבטן, שהכוונה ליצחק אבינו, כמובא לעיל.

הדבר מדויק עפ"י דיבור המתחיל

וכך מבואר, בעיון בדיבור המתחיל ברש"י ובתוספות,

תוס' מתחיל הדיבור "ידיד", ומסביר כנ"ל,

רש"י מתחיל הדיבור "מבטן", ומסביר כנ"ל,

תשובת הגאונים שם את הדגש על המילה "קידש", ומסביר כנ"ל.

טז, על כן בשכר זאת איך אפשר לבקש שכר על קיום מצוה

איתא בגמרא (שבת דף קל"ז ב') המברך אומר, אשר קידש ידיד מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קדש. על כן בשכר זאת וכו', למען בריתו אשר שם בבשרנו, וקשה, כיצד ניתן לבקש שכר על עשית מצוה, ולומר בשכר זאת, הא אמרינן (קידושין ל"ט ע"ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואיתא שלא ע"מ לקבל פרס,

ביאור הדבר בדרך המהרש"א

ויש לומר, עפ"י דברי המהרש"א (שבת קל"ז ב') שמבאר, "על כן בשכר זאת", ציוה הקב"ה לאברהם להציל ידידות שאריתנו, דהיינו גופינו משחת, דהוא הגיהנם,

כדאיתא בגמרא (עירובין י"ט ע"א) שאברהם יושב על פתחו של גיהנם ומסיק משם למי

וכך כתב, גם יכוין כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול מיסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע מכל קליפה, שיכלול גם תפלתו, על זה נאמר (תהלים פרק ו'), למנצח על השמינית וכו' כי שמע ה' קול בכי, כלומר בכי הילד הנימול, שמע ה' תחינתי ה' תפילתי יקח, והוא עצה נפלאה, ולכן יש לנהג לומר רק מזמור זה.

כ, איך כלל בברכת אבי הילד מיום השמיני ירצה דמו

בברכת המזון בברית מילה, אמרינן, הרחמן הוא יברך אבי הילד ואמו, ויזכו לגדלו ולחנכו ולחכמו, מיום השמיני והלאה ירצה דמו,

והקשו, איתא באמרי אמת ליקוטים, (ענייני מילה עמי צ"ד) ובשם אדמורי בעלזא ע"ה, למה כתב מיום השמיני והלאה ירצה דמו, אצל ברכת האב, ולא אצל ברכת התינוק,

ותירצו, דהתינוק רך הנימול, אינו בר דעת, ואין אנו יודעים אם נימול לרצונו, אך כאשר הילד גדול ונעשה אב, ומכניס את בנו בבריתו שאאע"ה, עיי"כ הוא מגלה דעתו, שמילה שנימול הוא לשמונה ימים, נעשה לרצונו, וע"ז מברכים את אבי הילד, שמיום השמיני, שמל את בנו, ובכך גילה דעתו, שכשנימול הוא, היה זה לרצונו, ע"ז מברכים את האב שירצה דמו, ודפח"ח.

לפי"ז אפשר לפרש כפתור ופרח,

הפסוק, (בראשית ט"ו ו'), שפך דם האדם, באדם, דמו ישפך, פירוש, שכאשר אדם שופך את דם האדם, כלומר בקיום מצוות מילה, באדם, אצל אדם אחר, שהוא בנו, דמו ישפך, כאילו שדמו נשפך, דבכך מגלה דעתו שנימול לרצונו.

כא, מי הוא בעל ברית המילה, אשר שש לעשות צדק, ומהו ומשכורתו כפולה

איתא, בפיוט הנאמר בברכת המזון לברית מילה

הרחמן, הוא יברך אבי הילד ואמו, ויזכו לגדלו ולחנכו ולחכמו, מיום השמיני והלאה ירצה דמו, ויהי ה' אלקיו עמו.

יח, בצאצאיו חתם באות ברית קודש נרמזים ממנהגי הברית

רמז בראשי תיבות למה שמברכים כן יכנס לתורה לחופה ולמע"ט

איתא בגמרא (שבת דף קלז עמוד ב) **המל אומר**: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. **אבי הבן אומר**: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. **העומדים שם אומרים**: כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמע"שים טובים.

והמברך אומר: אשר קידש ידך מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קדש.

יש לרמז, וצאצאיו חת"ם באות ברית קדש,

הם ראשי התיבות, לברכה שמברכים כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמע"שים טובים". שהם ראשי התיבות חת"ם,

רמז בראשי תיבות למה שמכבדים האורחים לקרב התינוק אל מצוות המילה

באו"ת ברית קודש, הוא רמז למה שנוהגים בברית קודש, שמעבירים מיד ליד לקרב את התינוק למצוה, וכך הוא הרמז, שר"ת או"ת הם א"שרי ת'בחר ו'תקרב, אל ברית קודש, וזהו באו"ת ברית קודש.

יט, בעת בכיית התינוק בזמן המילה יש לכוין מאוד, מבעל הכלי יקר

איתא בגמרא (שבת ק"ל ע"א), תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה, דכתיב שש אנכי על אמרתך, כמוצא שלל רב,

ובתוספות שם (ד"ה שש אנכי), כתב, במדרש (שוחר טוב תהלים פרק ו') **כתיב**, למנצח על השמינית ונדרש על המילה שהיא בשמיני,

כתב בספר **עוללות אפרים** מבעל הכלי יקר, (עמוד י"ט סימן תס"ט) (מובא באוצר המפרשים, שבת ק"ל, בחידושי הגאון ר' אליהו גוטמאכער מגריידיץ, בעמח"ס צפנת פענח)

מבואר, כי אדם המקבל שכר בתמורה על דבר שעשה הרי זה שכרו משלם, אך כאשר מקבל שכר על דבר שכלל לא טרח בו הרי זה נראה כשכר כפול, האחד שכאילו עשה, והשני שמקבל שכר על מה שלא עשה,

לפי זה מבואר היטיב, ד"בעל ברית המילה", הוא התינוק, "אשר שש", דקאי אמילה, שלא טרח בו, ויקבל שכרו, כאילו עשאוהו,

וגם מבואר מה שאמר **ומשכורתו כפולה**, כמו שבארנו שהמקבל שכר על מה שלא טרח בו הרי זה כמקבל שכר כפול, ולפיכך מיוחד הפייטן ברכה מיוחדת לאשר **שש ולא טרח בו**, וגם שמשכורתו **כפולה**.

**כב, ביאור במה שמברכים להכניסו
בבריתו של א"א בעתו ובזמנו**

כתיב (קהלת פרק ג' י"א) "את הכל עשה יפה, בעתו",

איתא במדרש (תנחומא פרשת תזריע ה') מעשה ששאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא איזו מעשים נאים של הקב"ה או של ב"ו, א"ל של ב"ו נאים, א"ל טורנוסרופוס הרי השמים והארץ האם יכול אדם לעשות כיוצא בהם,

א"ל ר"ע, לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו אלא אמור דברים שהם מצויין בבני אדם.

א"ל למה אתם מולין א"ל אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני ולכך הקדמתי ואמרת **לך שמעשה בני אדם משל הקב"ה**,

הביא לו ר"ע שבליים וגלוסקאות א"ל אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה ידי אדם, א"ל אין אלו נאים יותר מן השבליים,

א"ל טורנוסרופוס, אם הוא חפץ במילה, למה אינו יוצא הולד מהול ממעי אמו, א"ל ר"ע מה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול לפי שלא נתן הקב"ה את המצות לישראל אלא לצרף אותם בהם, ולכך אמר דוד (תהלים יח) "כל אמרת ה' צרופה", פירוש, שיקחו חלק בהשלמת האדם,

יש לשאול, איך אמר ר"ע שמעשי אדם נאים משל הקב"ה, הרי שלמה אמר את הכל עשה יפה, כלומר שהכל מושלם,

הרחמן, הוא יברך **בעל ברית המילה**, אשר **שש לעשות צדק בגילה**, וישלם פעלו **ומשכרתו כפולה**, ויתנהו למעלה למעלה.

הרחמן, הוא יברך **רך הנמול לשמונה**, ויהיו ידיו ולבו לקל אמונה, ויזכה לראות פני השכינה, שלש פעמים בשנה.

יש לברר, מאחר ובירך את **אבי הילד**, ואת **הרך הנימול**, א"כ מיהו **בעל ברית המילה**,

אשר **שש לעשות צדק בגילה**, וגם מהו **ומשכורתו כפולה**,

ביאור המהרש"א בפסוק שש אנכי על אמרתך

כתיב (תהלים פרק קיט קסב) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב",

איתא בגמרא (סוטה י"ד ע"א), דרש רבי שמלאי, **מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י**, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא בא"י, **אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על**

ידי, אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש אלא **לקבל שכר, מעלה אני עליך, כאילו עשיתם**, שנאמר, (ישעיהו נ"ג י"ב) "לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק **שלל**,

כתב המהרש"א (חידושי אגדות מסכת סוטה דף יד עמוד א) שנא' לכן אחלק לו ברבים גוי. דהיינו אחלק לו שכר בכלל הרבים שבאו לא"י

ודימה לו השכר הזה לשלל, שהוא דבר שלא טרח בו אלא אחרים עשאוהו, **כן תקבל שכר כאילו עשית על דבר שלא טרחת בו** אלא אחרים שיבואו לשם,

והוא כוונת הפסוק (תהלים פרק קיט קסב) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" ר"ל שש אנכי על אמרתך, אמירת התורה בעלמא בלא קיומה וטורח עשייתה כמוצא שלל רב ששש על דבר שלא טרח בו וק"ל, **עכ"ל המהרש"א**,

איתא בגמרא (שבת דף קל עמוד א) תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון **מילה**, דכתיב "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" - עדיין עושין אותה בשמחה, ופ"י המהרש"א (שבת דף קל עמוד א) כמוצא שלל, ללא טורח,

קבלת שכר על דבר שלא טרח בו הוא כשכר כפול

מחול לי, אמר לו איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית, היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו,

יצאו בני עירו לקראתו (של רבי אלעזר) והיו אומרים לו שלום עליך רבי רבי מורי מורי, אמר להם, למי אתם קורין רבי רבי, אמרו לו לזה שמטייל אחרריך, אמר להם, אם זה רבי, אל ירבו כמותו בישראל, אמרו לו מפני מה, אמר להם כך וכך עשה לי,

אמרו לו אף על פי כן מחול לו שאדם גדול בתורה הוא, אמר להם, בשבילכם הריני מוחל לו, ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן,

מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש, לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז,

ביאור המהרש"א במה שאמר שלא יהא רגיל

כתב המהרש"א (תענית כ" ע"ב) **ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן**. לכאורה, הכי הל"ל ובלבד שלא יעשה כן עוד, אבל מלשון **שלא יהא רגיל** כו' משמע דלפעמים יעשה כן,

י"ל דה"ק ובלבד שלא יהא עושה דבר המרגיל אותו לעשות כן דהיינו שלא יהא דעתו גסה שהוא מרגילו לעשות כן, לספר בגנות בני אדם כמו שעשה ואמר כמה מכוער כו' וק"ל, **עכ"ל המהרש"א,**

מבואר בפירוש המהרש"א, שעיקר התיקון צריך להיות בכך שעוקר מהשורש את הסיבה שהביאתו לידי המעשה שעשה,

וכך יש לבאר בארז מצינו שמתחלף שורשו

איתא בגמרא (תענית כ"ה ע"א) מאי דכתיב (תהלים צ"ב י"ג) **צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה** אם נאמר תמר למה נאמר ארז, ואם נאמר ארז למה נאמר תמר,

אילו נאמר תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר מה תמר אין גזעו מחליף אף צדיק חס וחלילה אין גזעו מחליף, לכך נאמר **ארז**, מבואר, כי ארז שורשו מתחלף, ע"כ

לפי"ז אפשר לומר, דלפיכך דרש ראב"ש ואל יהא קשה כארז, לומר לך שעיקר התיקון שצריך האדם לתקן, לא את המעשה בלבד, אלא את שורש המעשה, כלומר שיהיה שורשו מחליף כארז, והוא הדבר הגורם למעשה, כפירוש המהרש"א,

ויש לבאר, דלפיכך אמר שהע"ה את הכל עשה יפה, והוסיף בעתו, הכונה שהכל יפה ומושלם אחרי שהשלימו האדם, ע"י המילה, לפיכך מברכים להכניסו בבריתו של א"י

בעתו, שזו ההשלמה להכל עשה יפה, אבל צריך שיהיה השלמה של בעתו.

פרשת מצורע

כג, ביאור במ"ש במצורע עץ ארז שני תולעת ומים חיים

כתיב (ויקרא י"ד ג') "וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות, ועץ ארז ושני תולעת ואזב, וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים",

כתב רש"י, ועץ ארז - לפי שהנגעים באין על גסות הרוח,

איתא בגמרא (סוטה ז' ע"ב) חציף עלי מאן דמפריט חטאיה, פירש"י, דמפריט חטאיה לרבים, נראה שאינו נכלם בדבר,

לכאורה קשה א' שנראה שע"י כך שמביא עץ ארז, הרי הוא מפרט חטאיה, שהארז מרמז על גסות הרוח,

ועוד קשה ב', מהא דאיתא בגמרא (ברכות נ"ט ע"א) דאין קטיגור נעשה סניגור, ואם מביא הארז שיתכפר על גסות הרוח, הרי אין קטיגור נעשה סניגור,

כד, ביאור הקושיות ע"י מעשה

שהיה

איתא בגמרא (תענית כ" ע"א) מעשה שבא רבי אלעזר בן רבי שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת נהר, ושמת שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה,

נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר, (כתב רש"י, יש ספרים שכתוב בהן אליהו זכור לטוב, והוא נתכוון להוכיחו שלא ירגיל בדבר), אמר לו, שלום עליך רבי ולא החזיר לו, אמר לו, (רבי אלעזר) ריקה כמה מכוער אותו האיש, שמא כל בני עירך מכוערין כמותך, אמר לו איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית, כיון שידע בעצמו שחטא, ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נענית לך

מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי, והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים, אודקין עליה, (נדחקו סביבו להביט בו),

ר' ינאי הוה יתיב ופשט בתורקליניה (בטרקלינו, בחדרו), שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים, א"ל תא סק להכא זבון לי,

א"ל לאו אנת צריך ליה ולא דכוותך, אטרח עליה, (הפציר בו ר' ינאי), סליק לגביה, הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק (תהלים ל"ד) מי האיש החפץ חיים מה כתיב בתריה, נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב, א"ר ינאי אף שלמה מכריז ואומר (משלי כ"א), שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו,

א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו, מי האיש החפץ חיים, עכ"ל המדרש מבואר בדבריהם ז"ל כי בזכות נצור לשונך מרע, יזכה לחיים, כמ"ש מאן בעי חיי, נצור לשונך מרע,

הקושיא איך אפשר לומר כי חיים הם בזכות ולא במזל

וקשה, מהא דאיתא בגמרא (מו"ק כ"ח ע"א), חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא, א"כ מבואר שחיי האדם תלויים במזל, ולא בזכות, ויש לפרש כדלקמן,

איתא בגמרא (נדרים ס"ד ע"ב) ארבעה חשובין כמת, עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים, ע"כ,

לפי זה אפשר לפרש, שכאשר אמרו, מי האיש החפץ בחיים, אין הכונה לחיים התלויים במזל, אלא הכוונה, לומר, מי הם חפצי חיים, שלא יהיו נחשבים מתים, וזהו מאן בעי חיי, שע"י נצור לשונך מרע הרי הוא חי ואינו חשוב כמת,

והדברים מכוונים ביותר בהמשך הפסוק

כתיב (תהלים ל"ד) מי האיש החפץ חיים,

אוהב,
ימים,
לראות,
טוב,

לפי"ז מבואר, שהבאת הארז הוא לא לפרט החטא, או לעשותו סניגור, אלא לרפאות את שורש הנגע שהביאו לידי חטא.

כה, ביאור הכתוב והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע

כתיב (ויקרא י"ד ג') וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע,

יש להבין בלשון הכתוב שאמר והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, הי"ל לומר, והנה נרפא הצרוע, הרי הצרוע נרפא, ולמה כתב שהנגע נרפא,

אך יש לפרש, עפ"י מה שכתב המהרש"א המובא לעיל, שיש לבטל את הגורם לחטא, לכן כתבה תורה שיש לרפא, לא רק את הצרוע, כי אם את נגע הצרוע, כלומר את הגורם לצרעת, ולכן כתוב, נרפא נגע הצרעת מן הצרוע,

כו, ביאור הכתוב והנה לא הפך הנגע את עינו ע"ד ספר יצירה

כתיב ויקרא (י"ג נ"ה) וראה הכהן אחרי הכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא

איתא בספר יצירה (פרק ב' משנה ד') כי אין למעלה מענג ואין למטה מנגע,

מבואר, כי על האדם יש בעבודת השם, להפוך את הנגע לענג, ובהיפוך האותיות הוא, לקחת את האות עי"ן, מסוף המילה "נגע" ולתיתו בתחילת המילה, ובכך נהפך הנגע לענג,

ובכך יש לפרש הפסוק, לא הפך הנגע את עינו, כלומר, שהוא לא הפך את העי"ן שבנגע לתחילת המילה שיהיה ענג. ולכן טמא הוא.

כז, איך ניתן לזכות בחיים בזכות שמירת הלשון

איתא במדרש (רבה ויקרא פרשה ט"ז פסקה ב') כתיב (ויקרא י"ד ב') זאת תהיה תורת המצורע, הה"ד (תהלים ל"ד) מי האיש החפץ חיים,

דלהלן **סור מרע ועשה טוב** וגוי נמשך למי האיש החפץ חיים, וא"כ "מי האיש החפץ חיים" כולל קיום כל התורה כולה, שאומר "**סור מרע ועשה טוב**",

ובא הרוכל והודיע, שעיקר מי האיש נמשך רק לנצור לשונו, וזה היה החידוש של ר' ינאי, ע"כ דברי הרד"ל,

הסבר ע"פ דרכנו בביאור קושיית המפרשים

ועוד אפשר לומר, עפ"י מה שביארנו לעיל במה שקשה, כי חיים אינו דבר התלוי בזכות אלא **במזל**, א"כ היאך אומר הפסוק כי מי שחפץ חיים ינצור לשונו, דמשמע שהחיים תלויים בעשייתו הטוב,

ותירצנו, כי הכונה, מי האיש החפץ חיים, פירוש חיים שלא יהיה חשוב כמת, וזהו ע"י נצור לשונך מרע, כי המצורע חשוב כמת אעפ"י שהוא חי,

לפי זה אפשר לומר, שזה מה שאמר ר' ינאי על הפסוק "היכן הוא פשוט", שהיה קשה לו, איך אפשר ללמוד הפסוק כפשוטו, שהחיים תלוי בזכויות,

וע"ז אמר כי הרוכל לימדו, כי נצור לשונך מרע הוא סם החיים, כלומר, התרופה שהאדם החי יהיה חי, ולא ייחשב כמת.

כט, לשון הרע מביא צרעת והעניות שקולה כצרעת

כתב בספר הקנה (מובא בספר שמירת הלשון ח"א - שער הזכירה - פרק ו) ראה והבן, שכל המוציא לשון הרע מפיו, נדון בצרעת וגוי, אמר לו רבי, אם כן, כל ישראל יהיו מצרעים, שהרי בעון לשון הרע גלו ישראל וכו', אמר לו, שקולה העניות כצרעת, ועין שם עוד ענין נורא בזה. וכן איתא בתקוני זהר, דעון זה גורם, חס ושלוש, לעניות, על כן, מי שרוצה לחיות בטובה ישמר עצמו, עכ"ל

לפי"ז אפשר לומר, דלפיכך אמרה תורה חמש פעמים ענין השגת יד במצורע, מכיון והעניות באה לו ע"י לשון הרע, ועבר על חמשה חומשי תורה, לכן נכתב השגת יד ע"ד אין ידו משגת, כנגד כל חומש וחומש,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com

וארבעה דברים אלו, **אוהב, ימים, לראות, טוב**, מרמזים לאלו הארבעה שלא יהיו **חשובים מתים**, ואין הכונה למתים ממש, שהרי אין הדבר תלוי בזכות אלא במזל,

אוהב, מרמז שלא יהיה עני, כמ"ש (קהלת ה' ט') **אוהב כסף לא ישבע כסף**,

ימים מרמז על מצורע, כמ"ש במצורע (ויקרא י" כ"א) והסגירו שבעת ימים,

לראות, כפשוטו, שיכול לראות שאינו **סומא**,

טוב, מרמז לבנים, כמ"ש (ישעיהו נ"ו) ונתתי להם בבית ובחומותי יד ושם **טוב, מבנים**.

כח, מה התכוון ר' ינאי במ"ש ולא הייתי יודע כמה הוא פשוט

איתא במדרש (רבה ויקרא פרשה ט"ז פסקה ב') מעשה ברובל אחד שהיה מחזיר בעיירות, וכו' כמובא לעיל, עד א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רובל זה והכריז מאן בעי סם חיים, והודיעו, מי האיש החפץ חיים, עכ"ל המדרש,

הקשו המפרשים, מה חידש הרוכל, שר' ינאי אמר לא היתי יודע, האם נעלם ממנו הפסוק, ועוד כי לא חידש לו דבר בפסוק כי אם שהראה לו אותו, ואדרבה הרוכל אמר לר' ינאי שהוא אין צריך לזה,

הסבר האלשיך בביאור קושיית המפרשים

כתב האלשיך, (תהלים ל"ה מובא בעץ יוסף במדרש הנ"ל) י"ל, שהיה קשה לר' ינאי, כי ראה שהפסוק מי האיש החפץ חיים, נכתב בלשון נסתר, שלא לנוכח, והתשובה נצור לשונך מרע, היא בלשון נוכח, א"כ למה פתח בלשון נסתר וסיים בלשון נוכח, ודבר זה היה קשה לו בפסוק,

ובראות ר' ינאי, המעשה הזה שהיה מכריז הרוכל לרבים, מאן בעי חיי, ומדבר אל הבא לשאול, ואומר לו נצור לשונך וגוי

הבין ר' ינאי כי כן עשה דוד המלך, שהיה משמיע ואומר לרבים, מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, שלא לנוכח, ובבא האיש לפניו, ואומר לו שהוא חפץ חיים היה מדבר אליו בלשון נוכח ואומר לו נצור לשונך מרע, וע"ז אמר ר' ינאי, שרק ממעשה הרוכל הבין את הפסוק, ע"כ דברי האלשיך,

ביאור הרד"ל לקושיית המפרשים

כתב הרד"ל, (ויקרא רבה פרשה ט"ז פסקה ב') איפשר, משום שיש לפרש, מ"ש "מי האיש החפץ חיים, נצור לשונך מרע", שגם מקרא